

ความเป็นมาของการวิจัย

การสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่าง
ในชั้นประถมศึกษาปีที่สองสำหรับครูช่วยสอนชาวเขา เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในโครง
การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดให้มีการอบรมวิชาครูเบื้องต้น และวิชาสามัญ 5 วิชา คือ
วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาพลานามัย เพื่อ
ผลิตครูช่วยสอนชาวเขาให้ออกไปสอนนักเรียนชาวเขาในภูมิภาคของตนเอง โครงการ
นี้เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนครูสอนเด็กชาวเขา ซึ่งจะทำให้เกิด
ปัญหาทางด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศด้วย

เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่า ชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในค่าน
การเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคง
ปลอดภัยของประเทศ จึงจัดตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทน
จากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาชาวเขาให้มีความรู้ และ
สภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม สำหรับการศึกษารวมทั้งชาวเขา คณะกรรมการสงเคราะห์
ชาวเขาได้มอบให้คณะกรรมการชาวเขาค้นการศึกษาและอนามัย ซึ่งประกอบด้วย
อธิบดีกรมสามัญศึกษา ผู้แทนกรมการปกครอง ตำรวจตระเวนชายแดน กรมการแพทย์
และกรมประชาสัมพันธ์ จัดดำเนินงานด้านการศึกษาให้แก่ชาวเขา เช่น จัดอบรม
เจ้าหน้าที่ประจำสงเคราะห์ เพื่อให้ทำหน้าที่ครู ส่งครูพี่เลี้ยงไปสอนบนตอม ให้ทุนนักเรียน
ชาวเขาที่เรียนดี เข้าเรียนในวิทยาลัยครู เพื่อให้กลับไปสอนในถิ่นเดิม การผลิตครูตาม
โครงการดังกล่าวมาแล้วไม่สำเร็จผลดีเท่าที่ควร จึงเห็นว่าการอบรมชาวเขาให้มีความ
สามารถเป็นครูได้ แล้วให้กลับไปสอนญาติพี่น้องในภูมิภาคของตนเอง จะเป็นวิธีหนึ่ง
ที่ช่วยแก้ปัญหาได้ จึงขอความร่วมมือจากแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ-
มหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้ดำเนินการอบรมครูช่วยสอนชาวเขา โดยกองสงเคราะห์ชาวเขา กรม
ประชาสัมพันธ์เป็นผู้จัดส่งชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่มีความรู้ตั้งแต่ประถมศึกษาตอนต้นขึ้นไปเข้ารับ

การอบรม เมื่อสิ้นสุดการอบรมกรมประชาสงเคราะห์จะจัดส่งไปเป็นครูช่วยสอนเด็กชาวเขาคอไป

แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงจัดคณะผู้วิจัยประกอบด้วยคณาจารย์ ของแผนกวิชาประถมศึกษา และมีนิสิตปริญญาโทเป็นผู้ช่วยวิจัย ในการอบรมนี้ต้องสร้างหลักสูตรโดยเฉพาะ หนังสือแบบเรียนสำหรับชาวเขา คู่มือครูแบบจำลองการสอน แบบสอบและแบบประเมินผล การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาในปีแรกได้รับผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง¹ โครงการนี้จึงทดลองสืบเนื่องมาจนถึงปีนี้เป็นปีที่สี่ การทดลองฝึกอบรมเริ่มครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2515 ผลิครูช่วยสอนชาวเขาได้ 57 คน ครั้งที่สองพุทธศักราช 2516 ผลิครูช่วยสอนชาวเขาได้ 55 คน ครั้งที่สามพุทธศักราช 2517 ผลิครูช่วยสอนชาวเขาได้ 80 คน การอบรมทั้งสามครั้งที่กล่าวมาแล้วจัดการอบรม ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน การอบรมครั้งก่อนที่ผ่านมามีผู้รับการอบรมมีโอกาสฝึกสอนจริงประมาณ 2 สัปดาห์ และส่วนใหญ่ไม่ได้ฝึกสอนกับเด็กนักเรียนชาวเขาแต่เกี่ยวข้องกับผู้รับการอบรม จึงทำให้บางครั้งเกิดปัญหาสื่อความหมายกันไม่เข้าใจแจ่มแจ้งซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอน

ในปีการศึกษา 2518 ซึ่งเป็นปีที่สี่ของโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาคองการ เน้นความสำคัญของการฝึกสอนและเพื่อให้การฝึกสอนได้ผลดี โดยจัดส่งผู้รับการอบรมออกฝึกสอนตามโรงเรียนชั่วคราวของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ให้ตรงตามเผ่าของผู้รับการอบรม จึงจัดการอบรม ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพราะจังหวัดเชียงรายมีชาวเขารอบทุกเผ่า กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดส่งชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เขารับการอบรมจำนวน 61 คน เขารับการอบรมเป็นเวลา 3 เดือน ระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม 2518 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2519

¹แผนกวิชาประถมศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานการวิจัยเรื่อง การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา รุ่นที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 5.

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่หลายกลุ่ม ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยพวกหนึ่งซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทางภาคเหนือและท้องถื่นทุรกันดารตามป่าเขาและความชายแค้นจากการสำรวจของคณะสำรวจสหประชาชาติเมื่อปลายปี พ.ศ. 2509 ปรากฏว่ามีประชากรชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 275,249 คน โดยแบ่งเป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คือ เผ่ากะเหรี่ยงมากที่สุดคือ 123,380 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 แม่ 53,031 คน ร้อยละ 19.3 เย้า 16,119 คน ร้อยละ 5.9 มูเซอ 15,994 คน ร้อยละ 5.8 ลีซอ 9,440 คน ร้อยละ 3.4 อีโก 6,442 คน ร้อยละ 2.4 ฮ่อ 1,008 คน ร้อยละ 0.4 และเผ่าอื่น ๆ อีก 49,835 คน ร้อยละ 18.1 นอกจากนี้ยังมีชาวเขาในส่วนอื่น ๆ ของประเทศซึ่งประมาณไ้ว่ามีจำนวนตั้งแต่ 300,000 คน ถึง 500,000 คน ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาเฉลี่ย 2.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร²

สังคมชาวเขามีวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี รวมทั้งระบบการปกครองแบ่งแยกจากสังคมชาวไทย และมีลักษณะโดยเฉพาะของแต่ละเผ่า โดยทั่วไปแล้วชาวเขามีความขยันในการทำงาน แต่ขาดความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ ที่จะนำมาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่อาศัยโดยทั่วไปคือเกษตรกรรมแบบเลื่อนลอยซึ่งไม่เกิดเศรษฐกิจที่มีค่าแก่พวกเขา นอกจากการเพาะปลูกแล้วเขายังนิยมทำอุตสาหกรรมในครอบครัว เช่น การทอผ้า การทำเครื่องมือถักสิกรมอย่างง่าย ๆ ซึ่งเคยกระทำมาแต่โบราณสืบเนื่องกันมา จากสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมและการดำเนินชีวิตของชาวเขาก็กว้างแล้ว จึงก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญเนื่องมาจากชาวเขาซึ่งควรพิจารณา 2 ประการคือ

1. ปัญหาทางกานเศรษฐกิจ

1.1 การโค่นไม้ทำลายป่า ชาวเขาทำลายป่าเพื่อใช้เนื้อที่เพาะปลูกทำให้

²ชัจจ์กัญ บุรุษพันธ์, ชาวเขา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2518), หน้า 8-9.

เกิดน้ำป่า น้ำท่วม และทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร ไพโรจน์ สิตปรีชา³ ใ้กล่าวถึงพื้นที่ป่าที่ถูกชาวเขาทำลายสรุปได้คือ พื้นที่ป่าที่ชาวเขาดำลายส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เบญจพรรณ (Mixed Deciduous) และป่ากึ่งแล้ง (Semi evergreen) ซึ่งเป็นป่าที่ให้ประโยชน์ทางป่าไม้มากที่สุด เนื้อป่าประมาณ 17,230 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 33% ของเนื้อป่าซึ่งต่ำกว่าระดับ 1,000 เมตร ลงมาถูกทำลายไป ส่วนป่าที่สูงกว่า 1,000 เมตร ถูกทำลายไปประมาณ 67% ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องปลูกป่าขึ้นเสริมแทน

1.2 ปัญหาการปลูกฝิ่น การปลูกฝิ่นนอกจากจะกระทบกระเทือนเศรษฐกิจของชาติแล้ว ยังเป็นอันตรายต่อชีวิตของประชากรในชาติด้วย ฝิ่นเป็นสินค้าที่ทำรายได้เป็นเงินสดแก่ชาวเขาเป็นจำนวนมาก กีสเกษ รัชนี้⁴ ใ้กล่าวถึงรายได้จากการปลูกฝิ่นของชาวเขาสำหรับครอบครัวทั่วไปประมาณมีละ 2,000 บาท แต่สำหรับครอบครัวขนาดใหญ่มีแรงงานมากจะไ้ประมาณมีละ 4,000 ถึง 5,000 บาท ปัญหาการปลูกฝิ่นนี้รัฐบาลกำลังหาทางแก้ไขโดยพยายามหาพืชอื่นที่ทำรายได้ดีมาแนะนำให้ชาวเขาปลูกแทนฝิ่น

2. ปัญหาคนสังคมนและการเมือง

2.1 ปัญหาข้อพิพาทระหว่างชาวเขากับชาวไทย เนื่องจากชาวเขามีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยแยกตัวออกไปจากสังคมชาวไทย จึงทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างหมู่บ้านชาวไทยกับชาวเขา เช่น ชาวเขากล่าวหาว่าชาวไทยบุกรุกที่ทำกิน ขโมยสัตว์เลี้ยงของชาวเขา เป็นต้น ข้อพิพาทเหล่านี้ชาวเขามักตัดสินความเองไม่แจ้งต่อทางราชการ⁵

2.2 ปัญหาความมั่นคงของประเทศชาติ เนื่องจากชาวเขาบางส่วนยังถือ

³ไพโรจน์ สิตปรีชา, "ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาชาวเขา," พัฒนบริหารศาสตร์, 12 (เมษายน, 2515), 205.

⁴ม.จ. กีสเกษ รัชนี้, "พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา," พัฒนบริหารศาสตร์, 11 (กรกฎาคม, 2514), 317.

⁵ชมรมศึกษาและวิจัยชาวเขา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิจัยชาวเขา 2512-2515, หน้า 216.

ว่าไม่ได้เป็นพลเมืองของประเทศไทย ทั้งประกอบด้วยขาดการศึกษา จึงทำให้เชื่อในคำชักชวนของกลุ่มชนที่นิยมลัทธิการปกครองตรงข้ามกับประเทศไทย ซึ่งมุ่งจะยุแยกแทรกซึมเพื่อหวังเข้าครอบครองแผ่นดินประเทศไทยให้เป็นกำลังทางเศรษฐกิจ และขยายอำนาจการปกครองให้กว้างขวางขึ้น วรณรักษ์ ชัยชาญกุล⁶ ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการแทรกซึมทางลัทธิในหมู่ชาวเขา สรุปได้ว่า ชาวเขาชาติที่เพิ่ง ขาดความหวังเมื่อได้รับความเคียดแค้น จึงต้องหันเข้าหาฝ่ายที่เสนอสิ่งที่เขาปรารถนา และประกอบด้วยความปลอดภัยการรุกรานของฝ่ายแทรกซึมซึ่งมีอาวุธทำให้ชาวเขาต้องยอมตามเพื่อความอยู่รอด

จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับชาวเขาส่วนใหญ่สืบเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจเพราะไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา กรมประชาสงเคราะห์⁷ จึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในค่านการศึกษาไว้ดังนี้คือ

นโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาค่านการศึกษา

1. จะส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของชาวเขาทั้งในค่านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4

2. จะร่วมมือและประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ กรมการปกครอง องค์การบริหารส่วนจังหวัด และคณะครูศาสตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างใกล้ชิด ในการพัฒนาการศึกษาของชาวเขาใหม่บรรลุผลดีตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. จะส่งเสริมและสนับสนุนความเสมอภาคในการศึกษา เพื่อให้ครอบครัวชาวเขาได้มีโอกาสรับการศึกษาตามความจำเป็นและความเหมาะสมโดยทั่วถึงกันดังนี้

ก. โรงเรียนชั่วคราว จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโรงเรียนชั่วคราวขึ้นในเขตพื้นที่เพื่อสอนหนังสือให้แก่ชาวเขา

⁶ วรณรักษ์ ชัยชาญกุล, "การแทรกซึมและบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวเขา," ชีวิตบนกอง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517), หน้า 79-91.

⁷ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์, นโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา, (อัครสำนัก, 2518), หน้า 5-7.

เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน ก่อนที่จะมีการจัดตั้งโรงเรียน
ประถมศึกษาถาวร ในการนี้ จะจัดให้มีการฝึกอบรมครูช่วยสอน
เพื่อปฏิบัติงานสอนหนังสือแก่ชาวเขาในโรงเรียนชั่วคราวดังกล่าว

ข. การประถมศึกษา จะส่งเสริมให้บุตรหลานชาวเขา
ได้รับการศึกษาจนจบชั้นประถมศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคน โดยจะ
เพิ่มและขยายโรงเรียนในเขตพื้นที่ใหม่จำนวนเพียงพอ

ค. การศึกษาผู้ใหญ่ จะส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา
ชาวเขาผู้ใหญ่ ในเรื่องการอาชีพ การอ่าน การเขียน และการ
สุขศึกษา

ง. การศึกษานอกโรงเรียน จะส่งเสริมสนับสนุนให้ชาว
เขาได้รับความรู้และข่าวสารที่มีสาระในการอาชีพ การศึกษา
การอนามัย โดยการฉายภาพยนตร์และภาพนิ่ง ทางบทความ
และทางสถานีวิทยุชาวเขา

4. จะจัดระบบและดำเนินการสอนภาษาไทยให้ชาวเขา
สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน
พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาใหม่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. จะสร้างสรรชาวเขารุ่นใหม่ ให้มีความรู้ความสามารถ
มีความขยันในการประกอบอาชีพ และมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อ
สังคม ตลอดจนเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป

6. ในคานสวัสดิการครู จะจัดให้บ้านพักและความสะดวก
สบาย ความปลอดภัยต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีกำลังใจและตั้งใจปฏิบัติ
งานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในคานคุณภาพของการศึกษา
ของชาวเขา

7. จะจัดหาตำราชั้นพื้นฐาน แบบเรียน และคู่มือครู ในระดับ
ประถมศึกษาไว้ให้บุตรหลานของชาวเขาได้ยืมไปใช้ศึกษาเล่า-
เรียน และให้ความช่วยเหลือในสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการศึกษิตาม
สมควร สำหรับนักเรียนที่เรียนดีและมีความประพฤติดี จะจัดหา
ทุนให้ไปเรียนต่อในระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ตรงกับ ความ
ถนัดของนักเรียน และความต้องการของแผนการพัฒนาและ
ส่งเสริมชาวเขา

8. จะร่วมมือกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิดในคานการส่งเสริม
ความรู้ ความคิด ทักษะ และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการทํางานให้
แก่บุตรหลานของชาวเขา โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร
เน้นหนักไปในคานการอาชีพ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และการ
อนามัย

9. จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมครูที่สอนโรงเรียน
 ชาวเขาใหม่มีความรู้เกี่ยวกับชาวเขา นโยบาย โครงการ
 และการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อันจะเป็น
 ประโยชน์ในการสอนลูกหลานชาวเขาตามแผนพัฒนาและสงเคราะห์
 ชาวเขา

10. ในการส่งเสริมการศึกษาทั้งกลาง จะจัดหางบประมาณ
 และขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ องค์กรระหว่าง
 ประเทศ และมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการก่อสร้างอาคารสถานที่
 อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ทุนการศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เพื่อ
 ใ้ทางการศึกษาแก่ชาวเขาประสบผลดี

จากนโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาค้นการศึกษา ซึ่งมุ่งส่งเสริมและ
 สนับสนุนโรงเรียนชั่วคราวตามหมู่บ้านชาวเขาต่าง ๆ ทั้งกลางแล้ว โครงการทดลองฝึก
 อบรมครูช่วยสอนชาวเขาจึงเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เพื่อขจัด
 ปัญหาอันเนื่องมาจากชาวเขา เพราะการศึกษาคือส่วนสำคัญที่ช่วยการพัฒนาคนอื่น ดังเช่น
 วินา ลินทซ์⁸ กล่าวว่า "ชาติจะไม่สามารถพัฒนาไปได้ ถ้าไม่นำการศึกษาให้เขาไปมีส่วน
 พัฒนาจิตใจและความสามารถของคนเสียก่อน"

การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขารุ่นที่สี่นี้ ผู้วิจัยได้ร่วมเป็นวิทยากรสอนวิชา
 สังคมศึกษา และทดลองใช้แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สอง โดยเน้น
 ทักษะการสอนเฉพาะอย่างสำหรับครูช่วยสอนชาวเขาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิชาสังคมศึกษาเป็น
 วิชาที่จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว รู้จักการปรับตัวแก้ปัญหา
 และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักสิทธิหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม เข้าใจ
 การปกครองของประเทศ เคารพคอกฎหมายและประเพณีคนเป็นพลเมืองดี ดังเช่น

---

⁸วินา ลินทซ์ และประพันธ์ พันธุ์พานิชย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการ
 วางแผนเศรษฐกิจสังคม," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์
 ศุภสุภา, 2515), หน้า 128.

สุนน อมรวีวัฒน์⁹ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสอนสังคมศึกษาว่า

...การสอนสังคมศึกษานั้น มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวของนักเรียนเอง กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ในหนักเรียนเข้าใจ ประวัติและความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นผู้ที่รู้จักกับสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบตอตนเองและสังคม และสามารถเป็นคนมี วัฒนธรรม คุณธรรมที่งามพอที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชา- ธิปไตยได้อย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นพลเมืองดี...

นอกจากนี้ เฟรนเคิล¹⁰ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายวิชาสังคมศึกษาสรุปความไว้ตอน หนึ่งว่า การสอนสังคมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและค่านิยมที่สังคมพึงปรารถนา เช่น มีความสำนึกถึงปัญหาของสังคมอยู่เสมอและ เชื่อว่าสมาชิกในสังคมจะช่วยให้สังคมดีขึ้น ได้ เชื่อในความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม มีความรับผิดชอบตอตนเองและส่วนรวม ดำรง ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองดีของประเทศ

เอสตัน¹¹ มีความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาในยุคที่สังคมกำลัง เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว สรุปใจความได้ว่า การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันนั้นไม่เพียงแต่มุ่ง ให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเท่านั้น ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจในธรรมชาติของการ

---

⁹สุนน อมรวีวัฒน์, "ครูสังคมศึกษา ประติมากรผู้สร้างพลเมืองดี," การสอน สังคมศึกษาในชั้นประถม, เอกสารทางวิชาการ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อค์สำเนา), หน้า 2.

¹⁰Jack R. Fraenkel, Helping Students Think and Value : Strategies for Teaching the Social Studies (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1973), p. 17.

¹¹Frank J. Estuan, Social Studies in a Changing World Curriculum and Instruction (New York: Harcourt, Brace and World, Inc., 1968), p. 39.

พัฒนาทางสังคม เตรียมตัวสำหรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต และคงไว้ซึ่งค่านิยมที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยศีลธรรม ความเป็นพลเมืองดีของชาติ

จากความเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของเขา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกแท้จริงเกี่ยวกับการปกครองประเทศ ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ทั้งยังปลูกฝังค่านิยมในการเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมความซื่อสัตย์ เห็นความสำคัญของส่วนรวมและประเทศชาติ เมื่อผู้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีในวิชาสังคมศึกษาแล้วก็จะได้นำไปถ่ายทอดแก่เด็กชาวเขาในขณะที่ยังรับการอบรมทำหน้าที่ครูช่วยสอนเด็กชาวเขาต่อไป ซึ่งจะทำให้ปัญหาเกี่ยวกับชาวเขาบางประการค่อย ๆ ลดน้อยลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สอง โดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่างสำหรับครูช่วยสอนชาวเขา
2. เพื่อนำแบบจำลองการสอนไปทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติที่ดีในการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่างในวิชาสังคมศึกษา และนำทักษะที่ฝึกไปทดลองสอนแก่เด็กชาวเขาในโรงเรียนตามหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
4. เพื่อสังเกตและประเมินผลความสามารถในการสอนของผู้เข้ารับการอบรมในขณะออกฝึกสอนตามโรงเรียนชั่วคราวในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
5. เพื่อประเมินผลความเข้าใจและสำรวจความมั่นใจของผู้เข้ารับการอบรมในการนำแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สองไปใช้สอนในขณะออกฝึกสอน
6. เพื่อประเมินผลความเข้าใจและสำรวจความมั่นใจของผู้รับการอบรมในการนำแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาไปใช้สอนในขณะออกฝึกสอน

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. หลักสูตรพิเศษ แบบเรียน แบบจำลองการสอน วิชาสังคมศึกษา หลักการและวิธีการอบรมจะช่วยให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และความสามารถในการสอน วิชาสังคมศึกษา โดยมีความรู้และความสามารถดังกล่าวก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกัน
2. สัมฤทธิ์ผลในวิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงนิมิต (Positive) กับความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา
3. สัมฤทธิ์ผลในวิชาครูเบื้องต้น มีความสัมพันธ์เชิงนิมิต (Positive) กับความสามารถในการฝึกสอน
4. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สอง และมีความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนไปใช้สอน โดยมีความเข้าใจและความมั่นใจก่อนและหลังการฝึกสอนแตกต่างกัน
5. ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียน ชาวเขา และมีความมั่นใจในการนำแบบเรียนไปใช้สอน โดยมีความเข้าใจและความมั่นใจก่อนและหลังการฝึกสอนแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่กองสงเคราะห์ ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้คัดเลือกมา จำนวน 61 คน มีอายุตั้งแต่ 16-30 ปี อายุเฉลี่ย 20.79 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ 3.41 ปี
2. หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นหลักสูตรพิเศษที่แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สร้างขึ้นสำหรับสอนผู้รับการอบรมโดยตรง
3. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้น สำหรับนักเรียนชาวเขา โดยคณาจารย์แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สอง โดยเน้นทักษะ การสอนเฉพาะอย่าง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา ที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบจำลองการสอนที่ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 5 หน่วย

5. แบบสอนที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอนที่คณาจารย์แผนกวิชาประถมศึกษา คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้สร้างขึ้นและผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว

6. เวลาที่ใช้ในการวิจัย เริ่มตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2518 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2519 รวมเป็นเวลา 3 เดือน

7. สถานที่ทดลอง

7.1 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

7.2 โรงเรียนชาวเขาในเขตปฏิบัติการเคลื่อนที่ ของกองสงเคราะห์ ชาวเขา ซึ่งตั้งอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายจำนวน 11 โรงเรียน ดังนี้

1. เขตศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่จัน จังหวัด เชียงราย มี 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา (ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด) โรงเรียนบ้านห้วยसान (เผ่าอีโก้) โรงเรียนบ้านอาไ้ยะใหม่ (เผ่าอีโก้) โรงเรียนบ้านผาเคื่อ (เผ่าเย้า)

2. เขตปฏิบัติการบ้านยางคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มี 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านยางคำ (เผ่ากะเหรี่ยง) โรงเรียนบ้านยางกลาง (เผ่ากะเหรี่ยง)

3. เขตปฏิบัติการบ้านเล้าชี่ก้วย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มี 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเล้าชี่ก้วย (เผ่าเย้า) โรงเรียนบ้านจะพื่อ (เผ่ามูเซอ) โรงเรียนบ้านปางสา (เผ่าลีซอ, มูเซอ และจีนฮ่อ)

4. เขตปฏิบัติการบ้านห้วยโค้ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มี 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านห้วยโค้ง (เผ่ากะเหรี่ยง) โรงเรียนบ้านห้วยหินลาด (เผ่ากะเหรี่ยง)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อจากเอกสาร รายงานการวิจัย ภาพนิ่ง และภาพยนตร์
2. เดินทางไปสำรวจสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาบางหมู่บ้าน ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. ศึกษาหลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ศึกษาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ศึกษาแบบสอบวิชาครูเบื้องต้นซึ่งทางแผนกวิชาประถมศึกษาได้วิเคราะห์แล้ว และวิเคราะห์แบบสอบวิชาสังคมศึกษาซึ่งคณาจารย์ของแผนกวิชาประถมศึกษาได้ร่วมกันออกข้อสอบใหม่ สำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาในขณะนี้
6. ศึกษาการสร้างแบบจำลองการสอนจากเอกสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองการสอน
7. ศึกษาหลักการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองการสอน และการฝึกอบรม
8. ศึกษาการฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาคจากเอกสาร รายงานการวิจัย และแถบบันทึกภาพ
9. สร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่างในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา
10. ทดลองสอนวิชาสังคมศึกษากับผู้รับการอบรม โดยใช้แบบจำลองการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักการและเทคนิคของโครงการนี้
11. จัดส่งผู้เข้ารับการอบรมออกฝึกสอนตามโรงเรียนชั่วคราวในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายตามเฝ้าของผู้รับการอบรม
12. ประเมินผลความสามารถในการฝึกสอน โดยใช้แบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอนที่คณะวิทยากรผู้ให้การอบรมสร้างขึ้น

13. ทดสอบความรู้วิชาครูเบื้องต้น และวิชาสังคมศึกษา ของผู้รับการอบรมก่อน และหลังการอบรม และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสอบทั้งสองวิชาดังกล่าวก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยการทดสอบค่าที (t-test)
14. หาความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้อาจารย์สังคมศึกษากับความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา
15. หาความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้อาจารย์ กับความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา
16. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาในแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาและสำรวจความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนไปใช้สอน ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอน นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที (t-test)
17. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาและสำรวจความมั่นใจในการนำแบบเรียนไปใช้สอน ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอน นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที (t-test)

ความจำกัดของการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ฝึกอบรม 3 เดือน เป็นระยะเวลาที่สั้นในการที่จะปลูกฝังให้ผู้รับการอบรมได้รับทักษะ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีทางสังคมได้ครบถ้วน ดังนั้นในการวัดผลจึงวัดผลแต่ในส่วนที่สามารถเปรียบเทียบพัฒนาการได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ถือว่ามีพื้นฐานความรู้วิชาสังคมศึกษา วิชาครูเบื้องต้น ไม่แตกต่างกัน และไม่เคยสอนมาก่อน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกอย่าง สามารถฝึกอบรมตัวอย่างประชากรได้ตามวัตถุประสงค์
3. แบบสอนวิชาสังคมศึกษา วิชาครูเบื้องต้น มีความตรงเชิงเนื้อหา กล่าวคือ

ครอบคลุมเนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. การฝึกสอนของผู้รับการอบรมในวิชาสังคมศึกษา ให้ใช้แบบจำลองการสอนที่
ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประโยชน์ที่อาจได้รับจากการวิจัย

1. ผู้เข้ารับการอบรม จะได้รับความรู้ด้านวิชาการศึกษา เทคนิควิธีสอน ตลอดจน
ทักษะและทัศนคติที่ดีในการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อจะได้นำไปถ่ายทอดให้แก่เด็กชาวเขาต่อไป
2. ได้ผลิตสื่อที่เป็นคู่มือสำหรับครูช่วยสอนชาวเขา คือ แบบจำลองการสอนวิชา
สังคมศึกษา โดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่างในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอน
ชาวเขา
3. ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เข้ารับการอบรมซึ่งเป็นชาวเขาเผ่า
ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างทัศนคติของความเป็นพลเมืองประเทศเดียวกัน
4. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูช่วยสอนชาวเขาตามโรงเรียนชั่วคราวในหมู่บ้าน
ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
5. เมื่อผู้เข้ารับการอบรมผ่านการอบรมและได้บรรจุเป็นครูช่วยสอนแล้ว จะช่วย
ประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ประจำสงเคราะห์กับชาวเขา
ในหมู่บ้านที่ครูช่วยสอนนั้นปฏิบัติงาน
6. เป็นประโยชน์ต่อการฝึกหัดครู ในการทดลองสอนเด็กที่ไม่ได้พูดภาษาไทยใน
ชีวิตประจำวัน
7. แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา อาจเป็นแนวทางสำหรับครูทั่วไปที่จะนำไป
ปรับปรุงสำหรับใช้สอนในโรงเรียนของตนได้
8. เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจจะสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้น
ประถมศึกษา
9. เป็นแนวทางสำหรับการอบรมครูประจำการ เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างใน
เวลาอันสั้น

10. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดทดลองฝึกอบรมครู
ช่วยสอนชาวเขาครั้งต่อไป

คำจำกัดความ

หลักสูตรพิเศษ หมายถึงหลักสูตรการอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช
2516 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาสังคมศึกษา

หนังสือแบบเรียน หมายถึงหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา
ซึ่งทางแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดสร้างขึ้นตามแนว
หลักสูตรพิเศษ

แบบจำลองการสอน "ศาสตราจารย์อำเภอไพ สุจริตกุล ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า
แบบจำลองการสอนหมายถึงแบบสร้างหรือโครงร่างที่ใช่เป็นเครื่องมือแนะนำหรือเป็นแนว
สำหรับยึดถือ หรือสำหรับนำไปใช่เป็นแบบอย่างในการสอน โดยผู้สอนสามารถแก้ไข ปรับ-
ปรุง หรือเพิ่มเติมแบบดังกล่าวนี้ให้เหมาะกับบุคคล เวลาและสถานที่"¹² ในวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้หมายถึงแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่าง ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะการสอนเฉพาะอย่าง หมายถึงความสามารถในการสอนที่ได้กำหนดไว้
โดยเฉพาะในแต่ละหน่วยของแบบจำลองการสอน ซึ่งผู้รับการอบรมจะต้องฝึกทักษะดังกล่าว
ทุกทักษะ

ผู้รับการอบรม หมายถึง ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่กองส่งเคราะห์ชาวเขา กรม
ประชาสงเคราะห์คัดเลือกมาเข้ารับการอบรมตามโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาว
เขา เป็นเวลา 3 เดือน และกำลังอยู่ในระหว่างการฝึกอบรม

002772

¹² ศิลปชัย กวางแก้ว, "การสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถม
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 13.

ครูช่วยสอนชาวเขา หมายถึงชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ผ่านการอบรมตามโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา และกองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ บรรจุให้ทำหน้าที่สอนเด็กชาวเขา ในโรงเรียนชั่วคราวตามหมู่บ้านชาวเขา

เด็กชาวเขา หมายถึงเด็กชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้าน ตามป่าเขา ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีวัฒนธรรม ขนบประเพณี ความเชื่อถือ และภาษา แตกต่างไปจากคนไทย

ครูฝึกสอน หมายถึงผู้รับการอบรมในขณะที่กำลังฝึกสอนตามโรงเรียนชั่วคราว ในหมู่บ้านชาวเขา ระหว่างการฝึกอบรม

การสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching) หมายถึง "การสอนที่สอนในสถานการณ์จริง ในลักษณะที่ย่นย่อทั้งเวลา ขนาดของชั้น งานสอน และทักษะ"¹³

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³ พิงใจ สนิชวานนท์, "ข้อนำรู้เกี่ยวกับการสอนแบบจุลภาค," การสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching) ของวิทยาลัยครูธนบุรี (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2515), หน้า 1.